

G

25 jaar!

geandewei

KERKBLAD

Jaargang 26 - nummer 1
vrijdag 11 januari 2019
editie Leeuwarden e.o.

Foto Willem Wilstra

Protestantse
Kerk

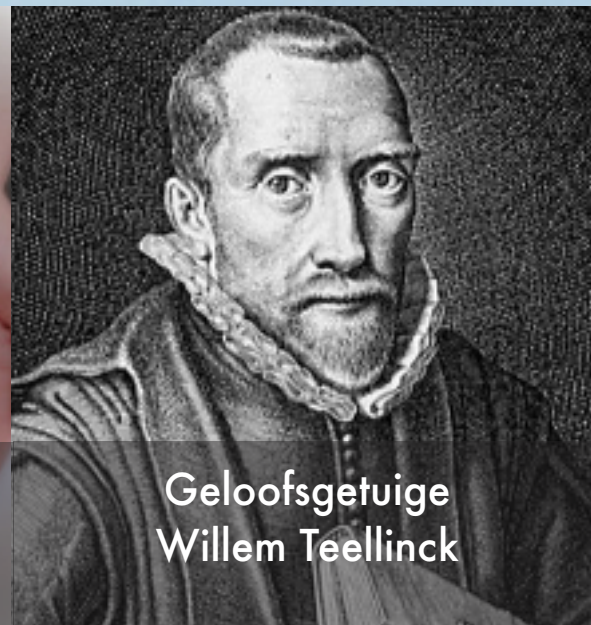
Pionieren is naar de mensen toe gaan

Twee kopjes
op het aanrecht

Onmogelijke geboorten

Geloofsgetuige
Willem Teellinck

Column Gryt van der Galiën

'Zo helemaal mens'...

Met regelmaat wordt hij hier en daar uitgenodigd op de koffie. Het dagelijkse, schuifelende loopje langs de ramen van buurtgenoten en de ontmoetingen op het bankje in het park maakt dat er contact met mensen is. Dat vindt hij belangrijk. Hij is immers bij uitstek een mensen-mens.

Bij hém thuis lopen niet zoveel mensen meer binnen. Kinderen kwamen er niet en zijn vrouw is overleden. Er zijn veel stille momenten in zijn huis. En och... als je al ver over de negentig bent, dan kun je die rust ook wel waarderen. Een goede gastheer zijn vraagt immers veel energie. Want hij wil géén trillende handen. Die zorgen voor een vervelend voetbad in het schoteltje van het theekeetje. Gastheer zijn vraagt ook om communicatievaardigheden, maar zijn stem is zwak en haperend. Het spreken put hem uit, beneemt hem de adem, en dat belemmert vaak het gesprek. Ja ... hij legt de lat hoog voor zichzelf! Niet voor anderen. Hij is blij met elk moment van aandacht. Als er bezoek komt van de kerk bereid hij zich erop voor. Twee kopjes op het aanrecht, de waterkoker alvast gevuld. Hij hoopt op een 'goed gesprek', want dat gebeurt niet meer zoveel. Zijn mening wordt immers amper nog gevraagd.

Gesprekken met anderen gaan meer over de vraag of er nog voldoende medicijnen in huis zijn. Of hij de afspraak met de oogarts niet vergeet. En of hij zijn autootje misschien niet beter kan laten staan!

Als ik vraag wanneer hij een gesprek als 'goed' aanduidt, zegt hij: *'Wat wij nu delen samen, deze vraag van u. Dát is wat er toe doet. Als ik mijn mening mag geven over zaken die mij bezighouden. Wanneer ik open en vrijuit spreken kan, omdat het goed voelt en zinvol is'*.

Er ontspint zich een gesprek over oud worden, over oud zijn en over de teleurstellingen in zijn lange leven. Herinneringen aan wrede en angstige gebeurtenissen uit de oorlogstijd, die in elk gesprek weer opnieuw een plaatsje vragen. Maar we besluiten samen dat ons gesprek steeds moet eindigen met een pareltje. Met vreugdevolle herinneringen die er zeker ook waren en die er elke dag nog worden gemaakt! Zoals vandaag, wij hier samen aan tafel. Zie daar! Oud geworden, maar zeker niet de dagen zat!

Hij hoopt in het nieuwe jaar 'toch weer' naar de kerkzaal te komen. 'Toch weer' naar de driewekelijkse gespreksgroep. Want in die samenkomsten stralen er spreekwoordelijk sterretjes, zo vindt hij. Hij hoopt, ondanks zijn beperkingen, daar iets te kunnen delen en 'toch iets' van zichzelf neer te kunnen leggen, achter te laten. Misschien te laten zien wat al die levensseizoenen hebben gebracht aan wijsheid en diepgang. Er is geen bitterheid in hem. Goddank, ik mag er getuige van zijn. Mens is hij, moedig... zo helemaal mens!

Meditatie Onmogelijke geboorten

'En toch verzwakte zijn geloof niet, toen hij, ongeveer honderd jaar oud, besepte dat zijn lichaam bijna afgestorven was en er geen leven meer zat in de moederschoot van Sara.'
Romeinen 4:8 (vertaling PLS)

door ds. Peter Smilde

Als ik naar onze kerk kijk, de kerk waarvan ik deel uitmaak en die ik liefheb, overvalt mij soms de gedachte: dit is een kerk zonder kinderen. Misschien vindt u dit geen opgewekte mededeling aan het begin van het nieuwe jaar 2019. Dat is het ook niet, maar zelfs het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) bevestigt deze trend.

Toch lukt het me niet om pessimistisch en somber te zijn. Er klinkt een stem in mij die me toefluistert dat God in staat is om zelfs uit stenen kinderen Gods te verwekken.

Geen vanzelfsprekendheid

Dat laatste, over die stenen, zei Johannes de dooper tegen de Farizeeën en Sadduceeën die meenden het heil in hun zak te hebben omdat ze toevallig afstammelingen van Abraham waren (Matteüs 3:19).

Volgens Johannes is het geen vanzelfsprekendheid om kind van God te zijn. Dat is een wonder. Een even groot wonder als een steen waaruit een mensenkind verwekt wordt. Of, en dat brengt Paulus naar voren in Romeinen 4:8, dat de honderdjarige Abraham een kind verwekte bij zijn negentigjarige vrouw Sara. Heel onwaarschijnlijk allemaal, want Abrahams lichaam was versleten, zijn potentie verdord, en in de moederschoot van Sara zat geen enkel leven meer.

En toch is God in staat om onmogelijke geboorten te laten plaatsvinden. Hij heeft er zelfs een voorkeur voor. Kijk maar naar Isaak en Johannes de dooper. Bij de verwekking van Jezus kwam er zelfs geen mannelijk vlees aan te pas.

List

Maar voor ons mensen is dit een lastige. Toen Abraham maar geen kinderen kreeg, begon hij te twijfelen aan Gods belofte. Waar blijft God? Zal Hij werkelijk een groot volk uit mij

laten voortkomen? Toen nam hij zijn toevlucht tot een list. Hij verwekte via Hagar, de slavin van Sara, een zoon. Maar God herhaalde zijn oorspronkelijke belofte, en daardoor herstelde zich Abrahams Godsvertrouwen en werd krachtiger.

Dat hebben wij nodig vandaag. Stug geloof, levende hoop. Ook voor het komende jaar. De afbraak in de kerk lijkt gewoon verder te gaan. Dalende ledenaantallen, kerken die verkocht worden, hoofden die grijzer worden. Maar zou het niet kunnen dat de Heer ons op deze manier klaar maakt voor de geboorte van zijn nieuwe kerk?

'Moeten' wij misschien wachten om zo te ontdekken dat onze listen en trucjes niet meer werken? Zuivert Hij onze motieven? Richt Hij onze hoop op hem en hem alleen? En als het waar is dat God zijn kerk niet in de steek laat en er een nieuwe kerkgemeenschap geboren gaat worden, moeten wij ons dan niet, net zoals aanstaande ouders, nu al bezighouden met het klaarmaken van de kinderkamer? Dat wil zeggen, is het niet tijd om onze kerk en kerkdienst meer dan voorheen in te richten en af te stemmen op hen die er nog niet zijn? Het is opvallend dat het SCP aangeeft dat bij jongere kerkleden de betrokkenheid bij geloof en kerk juist toeneemt.

Knutseltafeltje

Wij hebben in de Zuiderkerk al tijden geen nevendienst meer. Toch hebben we een tekenen knutseltafeltje midden in de kerk neergezet. En warempel. Opa's en oma's nemen hun kleinkinderen mee. Tijdens de preek zitten kleintjes stil te kleuren en te tekenen. Stil maar, wacht maar, de toekomst is al begonnen.

ds. Peter Smilde is predikant van de Protestantse Gemeente Drachten (Zuiderkerk)

Leesrooster	Week 3, 13 t/m 19 januari	
	zondag	Lucas 3:15-22
	maandag	Jesaja 40:1-11
	dinsdag	Jesaja 40:12-20
	woensdag	Jesaja 40:21-31
	donderdag	Ester 1:1-12
	vrijdag	Ester 1:13-22
	zaterdag	Ester 2:1-11
	Week 4, 20 t/m 26 januari	
	zondag	Ester 2:12-18
	maandag	Ester 2:19-23
	dinsdag	Psalm 26
	woensdag	Lucas 4:1-13
	donderdag	Lucas 4:14-30
vrijdag	Lucas 4:31-37	
zaterdag	Lucas 4:38-44	

Website/app

'Verdiep je in Jesaja'

Het Nederlands Bijbelgenootschap heeft een studielesplan uitgebracht over het boek Jesaja, bedoeld voor lezers die de diepte in willen. Het leesplan geeft informatie over de historische achtergrond van de tekst en de rol ervan binnen het grotere verband van de Bijbel. Gebruikers krijgen op elk van de 21 dagen ook studie- en toepassingsvragen mee.

Aanmelden: debijbel.nl/jesaja

Actueel

Pioniersplekken

Kerkgebouwen worden verkocht. Nieuwe bestemmingen worden gezocht. Financiële tekorten leiden tot krimp en bezuiniging. De oudere generatie is nog trouw meelevend, maar over twintig jaar hebben we met nieuwe generaties te maken die nu nog niet (voldoende) deelnemen aan het kerkelijk leven. Is pionieren een antwoord? Of misschien zelfs een opdracht?

door Herman F. de Vries

Krimp

Bijna alle gemeentes in de Protestantse Kerk in Nederland besteden onevenredig veel tijd en energie aan het overleg hoe de plaatselijke en regionale kerk georganiseerd en gesaneerd moet worden om te kunnen overleven en bestaan in de toekomst. Het afstoten van gebouwen, financiële tekorten, met minder predikanten en kerkelijk werkers hetzelfde aanbod proberen te leveren... het leidt allemaal tot stress en zelfs conflicten. Veel jongeren hebben totaal geen interesse voor een proces dat tot afbraak lijkt te leiden. Laat staan zin om deel te nemen aan dit gesprek, dat vaak onvriendelijk van toon is. Voorbeelden van kerkelijke strijd kennen we allemaal. Jongeren zoeken hun heil ergens anders. In een tijd waarin je zuinig moet zijn met je beperkte tijd en mogelijkheden, en graag effectief wilt kunnen meewerken en -denken, sluiten jongeren zich aan bij gemeentes waar vooral de lofzang nog klinkt en de liefde, vrede en eenheid van Christus ervaren wordt.

Pionieren

De landelijke kerk geeft veel ruimte, en ook middelen, om plaatselijk op een nieuwe manier aan de slag te kunnen gaan. U kent de voorbeelden van pioniersplekken, al zijn de meeste pioniersplekken in de Randstad te vinden. Onder andere Nijkleaster (foto voorpagina), Ameland en Drachten zijn wellicht bekend. Het pionieren is gericht op het bereiken van een groep mensen die tot nu toe niet of

niet meer bereikt wordt. Mensen dus die niet (meer) naar de kerk gaan en/of niet (meer) geloven. Soms denken voorgangers en kerkenraden nog: 'Wij hebben plaatselijk nog zo'n mooi aanbod en iedereen is van harte welkom! De drempels van onze gemeente zijn ook laag! En toch komen de mensen niet!'

Pionieren is er niet op gericht om mensen binnen te halen, maar om juist naar mensen toe te gaan en in hun context, samen met hen, op zoek te gaan naar nieuwe en duurzame vormen van kerkzijn. De plaatselijke kerk biedt ruimte aan een pioniersplek naast de bestaande kerk en gemeente en geeft de pioniersplek haar zegen mee. Je moet er dan wel van doordrongen zijn dat zo'n nieuwe plek van kerkzijn totaal anders gevormd zal zijn dan tot nu toe nog het geval was.

Visie

Om te kunnen gaan pionieren heb je een 'team' van mensen nodig die hierover wil gaan nadenken. In zo'n team is de toon anders dan zoals hierboven beschreven. De negatieve teneur, samenhangend met krimp en bezuiniging, wordt doorbroken. Nieuw elan, vuur en enthousiasme, echt iets van de Geest, wordt geproefd.

Landelijke functionarissen zijn van harte bereid om plaatselijke intiatieven te begeleiden. Neem die hulp vooral in een vroeg stadium al aan!

Vervolgens is 'draagvlak' van belang. Wil het team iets kunnen bereiken, dan zal het gedra-

gen moeten worden door een kerkenraad en gemeente. Communicatie, informatie en overleg is dus van belang. Tenslotte gaat het om 'visie': Wat heb je voor ogen in jouw plaatselijke context? Wie heb je voor ogen?

Luisteren

Om tot een visie te kunnen komen, gaat het er niet om dat wij allereerst luisteren naar onszelf, want dat luisteren heeft geleid tot de kerk en gemeente die er nu is en die vaak niet meer werkt om over twintig jaar nog te kunnen bestaan.

Het gaat - zou je kunnen zeggen - om een viervoudig luisteren: naar God, naar de context, naar elkaar en naar het team dus, en naar de kerk als groter geheel. Zo word je geleid tot een visie. Absoluut dus een geloofsweg.

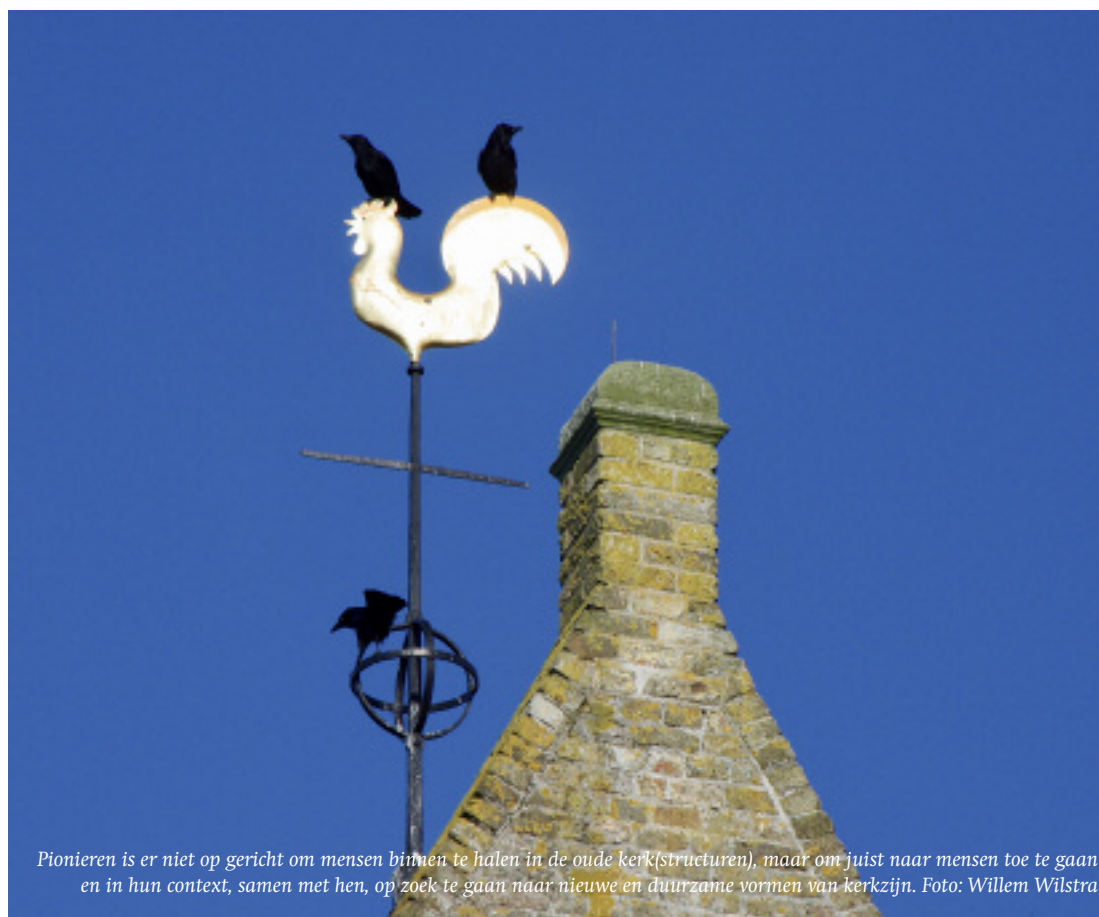
Veel pioniersplekken zijn vanuit het gebed ontstaan. Daarnaast is het belangrijk om goed inzicht te hebben in de eigen context, omdat wat voor de Randstad goed kan gelden, nog niet hét plan hoeft te zijn voor onze regio. Met welke mensen hebben we te maken in ons team en in onze dorpen en steden? Wie bereiken wij (nog) niet? En wat zou mogelijk of haalbaar kunnen zijn voor onze kerkelijke gemeente?

Want pionieren heeft tijd nodig, gebed en aandacht, maar ook mensen die nieuw kunnen denken en openstaan voor bewegingen die door de Geest worden geleid. Sommige gelovigen voelen zich bedreigd door nieuwe vormen, verandering en beweging. Dat zegt meer over hen, dan over het werk en de bedoeling van de Geest. Wie nog te bang is, zal eerst nog aan zichzelf moeten werken.

Resultaat

Soms 'mislukt' een plan en begint alles weer opnieuw. Maar ook al komt het niet zo ver dat een nieuwe vorm van kerkzijn zich duurzaam ontwikkelt, dan toch kan het proces een rijke ervaring en zegen blijken geweest te zijn, juist in zo'n negatieve of sombere tijd en sfeer van krimp en bezuinigingsstress.

Het pionieren kan gericht zijn op nieuwe vormen van ontmoeting rondom het vieren (de eredienst dus), maar kan ook diaconaal of vooral sociaal van aard zijn, of meer monastiek (pelgrimeren, nieuwe vormen van gemeenschap stichten). Geef ruimte aan de Geest! Bel met een landelijke functionaris die u alles over pionieren kan vertellen en u ook kan en wil begeleiden in dit proces. Of neem contact op met iemand, een nabije kerkelijke gemeente, die begonnen is of al ver gevorderd in dit proces. Dokkum is inmiddels begonnen met denken en vooral met bidden. Het enthousiasme groeit. Wat is dat mooi om mee te mogen maken! Van harte zegen toegewenst op de weg die u kerkelijk gaat en ook wilt gaan in de toekomst!

Pionieren is er niet op gericht om mensen binnen te halen in de oude kerk(structuren), maar om juist naar mensen toe te gaan en in hun context, samen met hen, op zoek te gaan naar nieuwe en duurzame vormen van kerkzijn. Foto: Willem Wilstra

Fotokollum Willem Wilstra

It klimaat

By dizze foto haw ik al wat mear romte nedich as gewoanwei foar de 'fotokollum'. Wêr giet it om? Jawis, wêr't it nijs fol fan is: it klimaat. Ik haw it gefoel dat wy bang makke wurde as soe de wrâld moarn fergean.

Soe dat komme om't it yn'e bibel stiet? Ik bin der wis fan dat al dy beliedsmakkers en wittenskippers dêr gjin boadskip oan hawwe. It Sweedske famke (15 jier) op de klimaattop yn Poalen rekke de jûste snaar: 'Jimme binne net folwoeksen genôch om te sizzen hoe't it krekt sit...!' En dat bin ik mei har iens.

Koartlyn haw ik op twa sympoasia west dêr't it oer ús grutte natuergebiet de Waadsee gie. Man, man, wat in wittenskiplik praat en djoere rapporten wurde dêr op tafel smiten - bygelyks in 'Zelfevaluatie-rapport' - oer hoe goed at se it wol dogge! En dêrop krije se wer miljoenen euro's om fierder te studearjen.

En dêr sit no krekt myn sear, troch dat famke beneamd; de natuer wurdt der net better fan en de namme God komt der net yn foar. Sy draaie harren holle om. Rink van der Velde silliger soe sein hawwe: 'Stjerrende wier heite!' En it is wier.

Wie it net in jonge fan 16 jier dy't ús de eagen iepene foar de Waadsee, wat kaam ta de oprjochting fan de Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee? Yndied yn 1965. En no hinget it kaartsje der oan fan Natura 2000 en is it sels útroppen ta Unesco Werelderfgoed!

De boeren hawwe harren problemen en moatte in grutte stap werom. Sa is it ek mei saken oangeande it belied fan it Waad. De

ekonomy en de polityk hawwe it oernaam, mei in soad jild miene se de natuer keapjen te kinnen.

En jimme moatte witte, dat al dy rapporten en stúdzjes konkludearje dat it mar better wêze soe as hast alle fiskers fan it Waad ferdwine soene ... Oer berop en breawinning en iten wurdt net praat. Slimmer noch, harren ûnderfiningen oer it wurkjen yn dy natuer wolle se net hearre. Mar farren op dy machtige Waadsee mei twa kear deis heech en leech wetter, foar it boaiemlibben dé soers-tof, is mei gjin jild te beteljen.

Dizze foto makke my sa bliid, want wat is it boadskip? Genesis 9, it Ferbûn mei Noach.

God sei: 'Dit is it teken fan myn ferbûn dat ik set tusken My en jimme en alle libbene wêzens by jimme, foar altyd, alle geslachten troch. Ik haw myn bôge yn'e wolken set. Dy sil in teken wêze fan it ferbûn tusken My en de ierde.'

Ik fiel my dêr hiel bot troch oansprutsen.

Ek foar jimme: Folle lok en seine yn't nije jier!

De kerkdienst (11)

De preek

Op de lezingen uit de Bijbel volgt in een protestantse kerkdienst de preek. 'Preek' staat voor 'prediking' en prediken betekent 'verkondigen'. Meestal staat de preek in een protestantse dienst letterlijk centraal, in het midden. Vaak wordt de term 'preek' zelfs gebruikt voor de hele dienst. Er wordt ook gezegd dat een dominee 'uit preken' gaat, een gemeente heeft een 'preekvoorzienaar' die gastvoorgangers uitnodigt, en zij krijgen een vergoeding voor hun 'preekbeurt'.

door Riemer Roukema

Toch doet een voorganger in een dienst aanzienlijk meer dan preken. In veel gemeenten duurt de preek nu ongeveer twintig minuten, en de hele dienst een uur. Maar vroeger duurden preken meestal langer, en er zijn genoeg gemeenten waar ook nu de preken een half uur tot drie kwartier duren. Dan wordt de preek ervaren als het zwaartepunt van de dienst. Vandaar dat de term voor de hele dienst gebruikt kon en kan worden.

Het is een typisch protestantse aanduiding, want protestanten vormen vanouds kerken van 'het Woord': dat wil zeggen van de Bijbel en de uitleg en toepassing daarvan in de preek. Niet voor niets heet een protestantse voorganger 'predikant' (prediker dus), terwijl je als dominee veel meer doet dan preken. Zelf gebruik ik uitdrukkingen als 'uit preken gaan' niet. Ik zeg dat ik voorga in een kerkdienst, of een dienst ga leiden. Dat is wat omslachtiger, maar het wekt tenminste niet de indruk dat ik alleen maar ga preken.

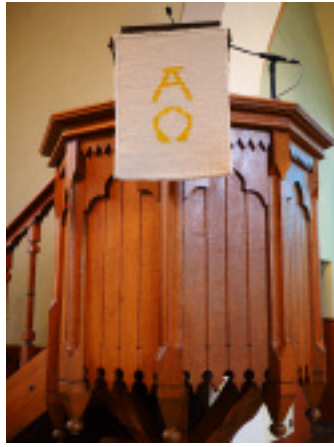
Twee brandpunten

Bovendien is het niet altijd zo geweest dat de preek hét hoogtepunt van de kerkdienst was. In een volledige kerkdienst wordt immers ook het Avondmaal gevierd. Om allerlei redenen vieren de meeste protestantse gemeenten het Avondmaal slechts een paar keer per jaar, hooguit eenmaal per maand. Maar oorspronkelijk hoorde de maaltijd van Christus er in de samenkomst op zon- en feestdagen helemaal bij. Zo'n volledige dienst heeft niet één brandpunt, maar twee: de prediking en de maaltijd. Ook Johannes Calvijn was daar eigenlijk voor!

Onplezierig belerend

Nog iets: het woord 'preek' heeft niet altijd een gunstige klank. Buiten de kerk klinkt het woord onplezierig belerend. Ik betrap mijzelf daar ook wel op. Toen ik bij een 'taalpunt' advies vroeg over een leerboek Nederlands voor buitenlanders, kreeg ik eerst omstandig te horen dat zo'n advies alleen bestemd was voor mensen die met die organisatie meewerkten, en niet voor loslopende vrijwilligers. Enigszins geïrriteerd vertelde ik later dat ik van het taalpunt eerst een hele preek had gekregen, waarop de humoristische reactie luidde: 'daar houdt u zeker niet van?'

Omdat het woord 'preek' ook wel die beleurende klank heeft, wordt op veel liturgieën of beamerschermen de term vaak vervangen

door 'overweging' of 'meditatie'. Die woorden klinken neutraler, maar voor mijn gevoel klinken ze ook iets meer vrijblijvend. Daarom vermeld ik als gastvoorganger bij de opgave van de liturgie altijd het woord 'preek' of 'prediking', want ik wil niet suggereren dat ik een vrijblijvend verhaal ga houden.

Uitleg

Nu de preek zelf. Daarover zijn boeken vol geschreven. Ongelooflijk hoeveel daarover is te zeggen. In een protestantse dienst worden in de preek doorgaans de gelezen Bijbelteksten uitgelegd en op het leven toegepast. Vooral moeilijke, ontoegankelijke teksten vragen erom, eerst te worden uitgelegd, om vervolgens met onze eigen levens in verband te worden gebracht. Maar dat betekent niet dat een preek per se moet beginnen met die uitleg en dat daarna pas besproken wordt wat wij nu met die tekst kunnen beginnen. Een predikant kan ook met een vraag of gebeurtenis uit de actualiteit beginnen en die vervolgens met de Bijbeltekst in verband brengen. Of je begint met de plaats in het kerkelijk jaar en legt dan uit wat de Bijbeltekst daarmee te maken heeft. Het lijkt mij het beste dat een predikant in de opzet van de preken variatie aanbrengt.

Onmisbaar

Hoe dan ook kunnen in een protestantse dienst de Bijbel en de uitleg daarvan niet worden gemist. Dat is in katholieke parochiekerken wel eens anders, of anders geweest. Ik heb wel preken gehoord waarin de pastoor meer een vriendelijk praatje over de actualiteit hield, en aan het eind kort op de Bijbeltekst zinspeelde, of zelfs dat niet. Dat zou een protestantse voorganger niet gauw zo doen. Maar we moeten niet vergeten dat in een katholieke dienst na de Schriftlezingen, de preek en de geloofsbelijdenis (of een 'geloofslied') de eucharistie wordt gevierd. Daarin wordt het evangelie van Christus' leven en dood en opstanding in gedachtenis geroepen en wordt het tastbaar. Toch zou het in een protestantse kerkdienst met Avondmaal onbevredigend zijn als daarin niet naar aanleiding van de Bijbel zou worden gepreekt. Daarover een volgende keer meer.

Dr. R. Roukema is hoogleraar aan de Protestantse Theologische Universiteit (Groningen) en vaste medewerker van Geandewei

Geloofsgetuige

Willem Teellinck

'Het gebeurt nu en dan aen die zielen die daer beginnen oprechtelijcken de verlattinghe des wereltds ende de verlooeheninge hares selfs te betrachten om Christum te vinden, dat zy vinden hare siele ende gemoet vrij zijnde van commerlijcke bedenckingen ende ydele gedachten ofte snoode lusten der sinnen ende des vleesches'

* 4 januari 1579, Zierikzee
† 8 april 1629, Middelburg

Je kunt hem de eerste Nederlandse puritein noemen. Puriteinen streefden naar doorwerking van het geloof in het hele leven. De reformatie van de leer en de liturgie en de kerkelijke organisatie alleen was niet genoeg. Dorpen en steden waren nog teveel 'loopgoten van zonden'. Mensen moesten komen tot een gestructureerd meditatief en spiritueel leven waarin 'de oude mens' daadwerkelijk sterft. De Nadere Reformatie begon in Zeeland.

Vader Joost Teellinck was schepen en burgemeester te Zierikzee en goed bemiddeld. De vier zoons studeerden allen rechten. Willem reisde jarenlang Europese universiteiten langs. Tot hij in 1603 in het Engelse Banbury verzeild raakte tussen puriteinen. Teellinck kwam met een Engelse vrouw terug om in Leiden theologie te studeren. Twee jaar later werd hij predikant in Haamstede en Burgh.

Als de boeren 's morgens vroeg gingen melken zagen ze in de studeerkamer van de dominee vaak nog licht branden. Tot de wel zestig boeken van zijn hand behoren vertalingen van de puritein William Perkins. Zelf werd hij wel 'de gereformeerde Thomas a Kempis' genoemd. Hij citeerde *De navolging van Christus* van twee eeuwen eerder.

Vanaf 1613 was hij predikant in Middelburg. De kerken zaten vol en 66 procent van de stad ging ook naar het Avondmaal, zo is berekend. Hij bepleitte meer zondagsrust en zorg voor de armen, sobere kleding en een verbod op kermis, dansen en duinrijden. Zelf verwelkomde hij iedere zondag arme gemeenteleden bij de maaltijd.

Subtiel was hij niet. Het menselijk lichaam noemde hij 'een maden-sack' en het Oude en Nieuwe Testament 'de twee borsten Gods, waaraan Zijn kinderen zuigen'. De dronkaard die vond dat het bier niet voor de ganzen gebrouwen was kreeg te horen dat de hel ook niet voor de ganzen gemaakt was.

Met boeken als *Huijsboeck* en *Sleutel der Devotie* werd het godsdienstig leven in het gezin bevorderd. Dat betekende matigheid bij de maaltijden, moeder de vrouw niet langer mishandelen, thuis doorpraten over de preek, kinderen leren om zelf bij de maaltijden een vrij gebed te doen.

Terwijl de Gouden Eeuw begon en Piet Hein de zilvervloot veroverde bleef er door de toenemende innerlijke discipline extra over voor nieuwe winstgevendende investeringen!

Harmen Jansen

Aanbevolen

Slowfood, Goede vrijdag, Stille zingen...

Redacteuren en medewerkers van Geandewei bespreken boeken, cd's of dvd's die ze bij de lezers onder de aandacht willen brengen. Met bijdragen van Siep Boukes, Evert van der Veen, Arjen Bakker

Slowfood

Het handzame boekje *Slowfood* bestaat uit een verzameling brieven, columns en gespreksverslagen over het Onze Vader. Het is ontstaan in een interreligieuze werkgroep, die zich wilde oefenen

in het voeren van interreligieuze gesprekken. Het resultaat is een palet van gedachten rond kernthema's in het geloof, die in relatie worden gebracht met de vragen van vandaag. De titel *Slowfood* is tegelijk ook een aanwijzing voor de beste manier waarop je dit boekje kunt lezen: niet teveel tegelijk, maar af en toe wat kauwen op wat er te berde wordt gebracht. Het ene zal daarbij meer aanspreken dan het andere. Een echte uitleg van het Onze Vader is het niet: daarvoor kun je elders terecht. Het zijn impressies van wat moderne theologen uit verschillende tradities erin horen. Opvallend is, dat ook de joodse en de islamitische gesprekspartner er volop in mee konden doen. De vorm van het boekje zorgt ervoor, dat je de verrassing die dat opleverde kunt meebelevan. (SB)

Claartje Kruijff (red.), *Slowfood. Broodnodige gesprekken over het Onze Vader*. Uitgeverij Boekencentrum, 13,99 euro

Goede vrijdag

Tom Wright is een van de meest gelezen theologen van dit moment. Hij verstaat de kunst om zijn gedachten, die voortkomen uit een grondige studie van het Nieuwe Testament, op een ook voor geïnteresseerde niet-vakgenoten te volgen manier te vertolken. Zijn missie is: het Nieuwe Testament weer te leren lezen in het kader van het Jodendom van de eerste eeuw. Zijn stelling in dit boek, dat gedachten uit eerdere boeken voortzet, is dat het kruis na de Reformatie veel verstaan is in het kader van vragen van de tijd van toen: hoe word ik behouden en ga ik naar de hemel? Zonder te ontkennen dat die vraag ook nu nog betekenis kan hebben wil hij het kruis breder verstaan: in het kader van Gods heilsplan om zijn schepping weer terecht te brengen. Door het kruis wordt voor ons de weg geopend om als koningen en priesters (de oude roeping van Israël) mee te werken aan het herstel van Gods rijk op aarde. Op Goede Vrijdag is daarvoor een beslissende stap gezet, toen Gods Zoon, de Messias van Israël voor ons stierf en de machten overwon. Voor wie niet opziet tegen een grondig duiken in teksten van Paulus is dit een inspirerend boek. Een boeiende vraag blijft voor mij wel: is dit kader werkelijk dat van de eerste eeuw, of toch ook niet behoorlijk dat van de 21e? (SB)

Tom Wright, *Goede Vrijdag - De dag dat de revolutie begon*, Uitgeverij Van Wijnen, 24,95 euro

Stille zingen

De titel van *Stille zingen* van Huub Oosterhuis is ontleend aan Psalm 65. Het boek bevat alle verzamelde liedteksten die hij gedurende tientallen jaren voor liturgisch gebruik heeft geschreven. Wat min of meer toevallig begon - 'kun je een versje schrijven?' - is

zijn levenswerk geworden, waarvoor hij in 2002 een eredoctoraat van de Vrije Universiteit ontving. De liederen van Oosterhuis zijn voor veel mensen van grote betekenis is geworden. De taal van Oosterhuis zou je eigentijds-bijbels kunnen noemen. Dicht bij de bijbelse boodschap en gehecht aan de droom van Gods Koninkrijk, maar wel met een nadruk mensen in hun kwetsbare bestaan. Wij staan naast God centraal in de hedendaagse wereld, omdat wij verlangen naar gerechtigheid en zoeken naar God, die wij dikwijls in medemensen ontmoeten. Het taalgebruik is in sommige opzichten wat klassiek ('Gij zijt' klinkt het meestal) terwijl de inhoud verder modern is.

Oosterhuis weet uitstekend het moderne levens- en geloofsgevoel van een aantal generaties te vertolken. Sommige liederen zijn vertalingen van bv. Augustinus 'Veel te laat heb ik jou liefgekregen' (God wordt hier met jou aangesproken; die vorm komt af en toe voor). De meeste teksten zijn in couplet-vorm geschreven maar een aantal is vrijer van vorm.

In de rubriek 'God' van dit boek staan diverse bekende liederen: 'Zolang er mensen zijn op aarde', 'Zo vriendelijk en veilig als het licht', 'De Heer heeft mij gezien' en 'Licht dat ons aanstoot in de morgen'. God is zeer op mensen betrokken en wil in onze wereld aanwezig zijn om zich ons bestaan in te zetten. Op die menslievendheid mogen wij God aanspreken.

In 'Deze wereld' gaat het om Gods/Oosterhuis' ideaal van de goede wereld waar mensen een thuis vinden en in vrede met elkaar samenwonen. Hier komt de mensgerichte theologie van

Nieuwe medewerker

Ds. Evert van der Veen uit Oldemarkt is geboren in Burgum en opgegroeid in Bolsward. Hij was predikant in enkele gemeenten, is wat eerder uitgetreden en momenteel consulent in twee gemeenten. Hij is als gemeentebegeleider beschikbaar voor advies en inspiratie. Hij gaat elke zondag voor door heel het land en kan ook in bijzondere diensten voorgaan. Tevens kan hij uitvaarten verzorgen en houdt hij lezingen over o.a. afscheid en rouw, waarover hij enkele boeken publiceerde. Daarnaast schrijft hij recensies voor diverse media en is hij medewerker van de *Elisabethbode*.

Oosterhuis sterk naar voren, bijvoorbeeld in *Lied van de stad* (laatste lied uit het *Liedboek voor de Kerken* van 1973) en *Een mens te zijn op aarde*. De menselijke onrust, voortkomend van een bijbels verlangen naar geheele wereld, komt hier prachtig tot uitdrukking.

'Levend Boek' bevat liederen die zijn gemaakt op bijbelgedeelten. De meeste bijbelboeken komen hier wel naar voren.

In 'Mens voor mensen' staat Jezus centraal. Een prachtige tekst is 'Wek uw kracht en kom' dat eindigt met deze woorden:

'Wees onze genezer.
Leg op ons uw handen,
opdracht en zegen,
vandaag en morgen'.

Andere liederen hier zijn *Komt ons in diepe nacht ter ore* en *Zomaar een dak boven wat hoofden*.

In de rubriek 'En de dood' staat *Lied van de opstanding* dat begint met 'De steppe zal bloeien' en als volgt eindigt '...wij zullen opstaan en lachen en juichen en leven'.

Diverse registers maken deze 'bijbel', die een waardevol en indrukwekkend overzichtswerk is, prima toegankelijk. (EvdV)

Huub Oosterhuis: *Stille zingen. Verzamelde liedteksten*, Uitgeverij KokBoekencentrum, 39,99 euro

Ferbûn en sjoen

De bundel *Ferbûn en sjoen* foarmet - sa't syn útjouwer it seit - 'de delslach fan Willem Abma's mystike leauwe en oanhâldende ferlet om yn de inerlike dialoach fan it gebed it kontakt mei God te ûnderhâlden.' Dochs it it boek gjin drege kost. Wa't de rige Mimeringen yn Geandewei folge hat, wit dat de religieuze poëzij fan de Ljouwerter hiel tagonklik is. De gedichten út de stean allegear yn de bundel, mei noch hast fjirtich oare gedichten, gebeden en geastlike lieten en yn it skift Sa beskôge ek trije ferhalen dy't as meditaasje sjoen wurde kinne. Sûnder de foto's fan Willem Wilstra, mar wol prachtich fersoarge troch Gert Jan Slagter.

Willem Abma, *Ferbûn en sjoen - Mimeringen oer myn leauwe en libben*, uitgeverij Wijdemeer, 19,90 euro

Willem Abma oerlanget it earste eksimplaar fan syn bundel oan ds. Doekle de Boer. Foto: Willem Wilstra

Persoonlijk God 2.0 (deel 1)

Onlangs kwamen een paar nieuwe leden in een al enkele jaren bestaande gespreks- en ontmoetingskring over geloofsvragen. Iemand van de nieuwkomers introduceerde zich als volgt: „Ik kom uit een goed kerkelijk - gereformeerd - nest. Daar heb ik veel aan gehad. Onze ouders gingen zondags altijd twee keer naar de kerk. Als kinderen hoefden we maar één keer. En omdat er bij ons eerst uit een kinderbijbel en later uit de gewone Bijbel werd voorgelezen, ken ik veel Bijbelverhalen. In het onderwijs is dat voor mij erg gemakkelijk. Wij mochten ook best wel veel. Het geloof is voor mij nooit een zaak van ge- en verboden geweest. Integendeel. Ik heb dus ook geen last van oude trauma's zoals sommige bekende schrijvers.”

door ds. Pieter Lootsma

Hoe kan dat nou?

„Maar ik zit soms wel met iets. Wij hebben vroeger geleerd dat God alles ziet en weet. In alles heeft Hij de hand. Maar nu vraag ik mij vaak af: Hoe kan dat nou? Al dat lijden van kinderen in de wereld, ten gevolge van oorlog en natuurrampen, dat wil God toch niet? Waarom laat Hij het dan wel toe? En vorig jaar stierf plotseling een schoonzus ten gevolge van een hersenbloeding. Haar man is met drie puberkinderen alleen achtergebleven. Dat kan toch niet Gods werk zijn? Ik hoop dat jullie dit begrijpen en mij een beetje kunnen helpen.”

Wat doet God wel en wat doet God niet?

Voor sommige mensen is God een vastomlijnd begrip. Voor anderen is God iets wat meer open is. Of iemand. En dit iets of iemand mag dan ook nog wel met een kleine letter worden geschreven.

In de gespreksgroep bespeuren mensen dikwijls een verandering in zichzelf wanneer het over God en geloven gaat.

Als kind beleefden zij God op een andere manier dan als jongvolwassene. Bij het ouder worden zien zij nog weer ontwikkelingen. Zaken die voor hen vroeger van groot belang waren vallen wat weg. Zo kunnen er als het ware open plekken in het geloofslandschap ontstaan, zonder dat dat pijn doet. Iemand zei: „Het is, nu ik oud ben, juist heerlijk dat ik

niet meer zoveel 'zeker weet'. Geloven heeft nu ik zestig-plus ben, veel meer te doen met vertrouwen, hopen. Geloven en Bijbelverhalen leren mij om het goede te doen omdat het goed is.”

Wat bedoelen we met het woord God?

Zelf heb ik, juist ook door ingrijpende gebeurtenissen in mijn leven, verschillende ontwikkelingen in m'n geloofsleven meegemaakt. En nu ik boven de 75 ben, merk ik dat ik me luidop meer vragen stel en daarop voorlopige antwoorden geef. Met het stellige weten dat dit antwoorden zijn in deze periode van m'n leven en dat zij in een latere periode weer anders kunnen luiden.

Luidop vraag ik mij de laatste jaren af of het woord God niet een ander woord is voor genade. Of voor woorden als licht, liefde, vrede, weg, gerechtigheid, leven. En ik antwoord met een volmondig 'Ja'. Dit is een innerlijke overtuiging waarop ik ook steeds meer leer te vertrouwen.

Mijn inziens kun je God ook een kracht of energie noemen. Een kracht die in mensen is. En tussen mensen. Een energie die bovendien ook nog eens groter is dan wijzelf.

Zoals de zojuist genoemde woorden als genade, licht, liefde, vrede, weg, gerechtigheid en leven zowel 'iets' is dat tussen ons mensen is als dat het in ons mensen aanwezig is en ons tegelijk overstijgt.

Licht komt bijvoorbeeld naar ons toe, overstraalt ons, maar het kan ook in ons zijn. En het is groter dan ons.

Ik vraag me de laatste jaren ook af of deze woorden wel los van ons mensen te krijgen zijn. Of doe je mensen dan teveel eer aan? Immers ook dieren en planten, zelfs het microscopisch kleine draagt leven en licht in zich. Alles leeft. Alles wil leven. En is licht.

In alles komt ook het mysterieuze woord God aan het licht, denk ik. Niet God die van buitenaf in alles ingrijpt. Maar God die in alles en allen aanwezig is. En in wie alles en allen leven en bewegen. (Vergelijk Handelingen 17:28) Kortom: God 2.0

Gave en opgave

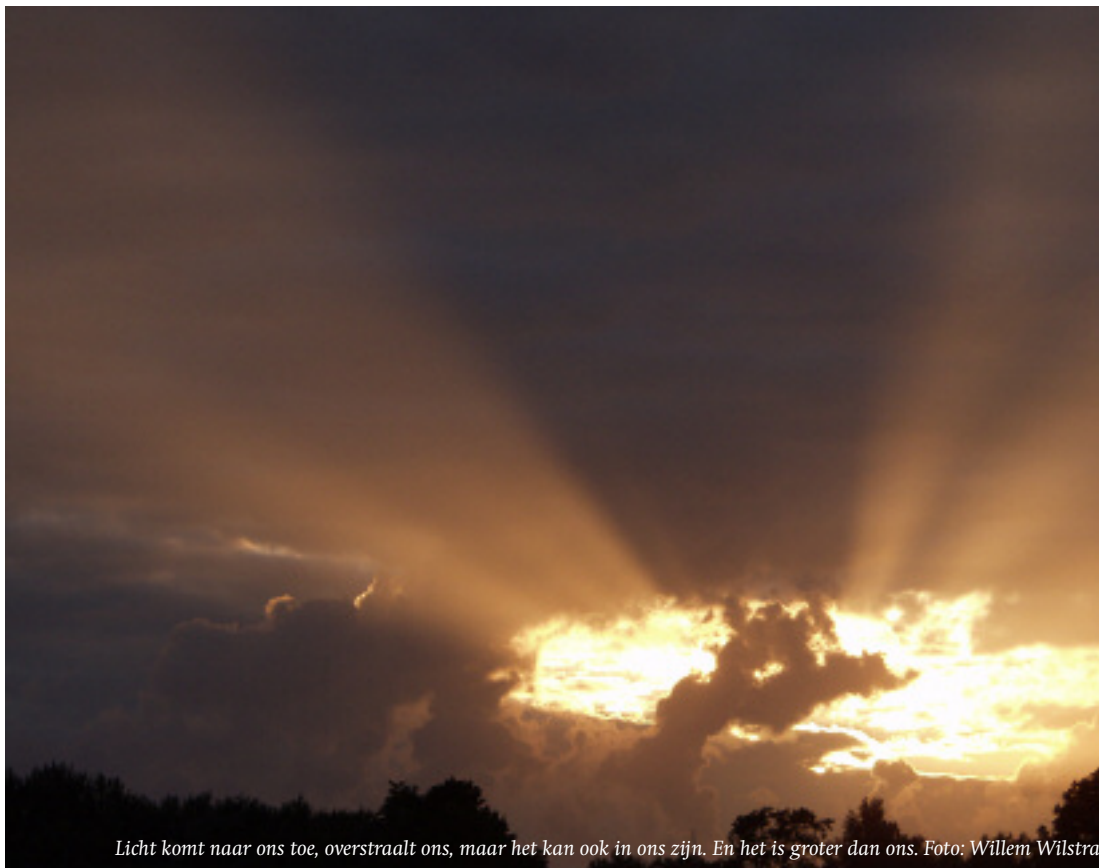
In het verlengde hiervan denk ik dat alle hierboven genoemde woorden niet alleen gaven aan ons zijn maar ook opdrachten. Ik heb de gave van het leven gekregen, maar leven is ook de opdracht: Leef.

Ik kan licht zijn, mag licht verspreiden en moet ook licht zijn. Voor mezelf en voor anderen. Persoonlijk heb ik op bepaalde momenten genade of vergeving ontvangen. Op mijn beurt kan en behoort ik anderen genadig te zijn en te vergeven. Toch?

Kunnen we op deze manier ook zeggen dat het woord God een gave is aan ons en een opdracht voor ons mensen? Ja. Ik denk het wel. Want moeten wij niet doen wat God voor en met ons doet en ons voordoet? Is dat niet de weg geweest van Jezus van Nazareth, dat Hij volop, helemaal op God gericht was en deed zoals God doet? Als God liefde is behoort ik liefde te zijn. Als God vrede is, kan ik de ander niet de oorlog verklaren. 'God de Vader en ik zijn één' heeft Jezus gezegd, naar het getuigenis van Johannes de evangelist. (Zie de hoofdstukken 10 en 14 van het Johannesevangelie) Moeten ook wij niet de moed hebben om het Jezus na te durven zeggen? Of zeggen we het niet, omdat we nu al weten dat we het niet waar durven te laten zijn? Dat we volstrekt tekort zullen schieten? Omdat we niet aan het kruis van gelach en bespottung genageld willen worden? Wat gebeurt er met ons als wij het wel vrijmoedig Jezus nazeggen: 'God en ik zijn één'?

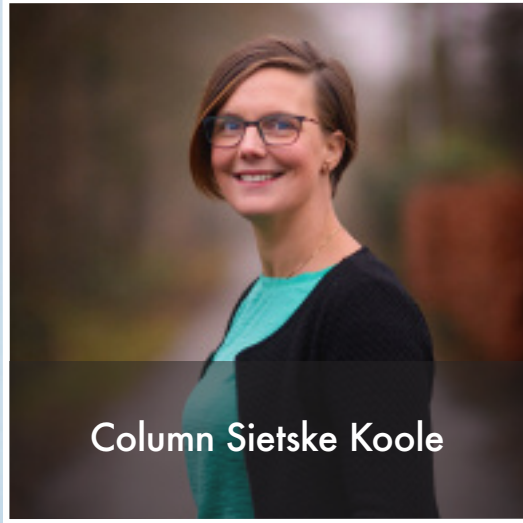
De apostel Paulus schrijft over 'bestemd zijn tot gelijkvormigheid met de Zoon'. De Zoon is Jezus Christus. In de Nieuwe Bijbelvertaling is deze gedachte van de apostel vertaald met 'bestemd worden tot evenbeeld' (Romeinen 8:29). Waaruit blijkt dat evenbeeld zijn van Jezus bij mij/ons in ons leven?

ds. Pieter Lootsma uit Leeuwarden
is emeritus-predikant

Licht komt naar ons toe, overstraalt ons, maar het kan ook in ons zijn. En het is groter dan ons. Foto: Willem Wilstra

VOLGENDE KEER in **G**eandewei

Weagen

